

İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrı– 140

Xəbər verdiyimiz kimi, bugünlərdə Prezident İlham Əliyev Cəfər Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının 140 illiyinin qeyd edilməsi barədə sərəncam imzalamışdır. Həmin sənəddə bildirilir ki, azərbaycanlıların tarixən köklü yaşadığı mühüm elm, maarif və mədəniyyət mərkəzlərindən biri kimi tanınan İrəvan mahalında 1882-ci ildən etibarən fəaliyyətə başlayan bu teatr sonrakı dövrlər ərzində özünün zəngin repertuarında milli ədəbi-bədii fikrin nailiyyətlərinə daim xüsusi yer verərək tamaşaçıların rəğbətini qazanmış və mədəniyyət salnaməmizə yadda qalan səhifələr yazmışdır.

Azərbaycanın görkəmli səhnə ustalarından bir çoxunun yaradıcılıq taleyi peşəkar milli teatrımızın ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilən bu qocaman sənət ocağı ilə sıx bağlıdır. Keşməkeşli yol keçmiş və dəfələrlə erməni vandalizminə məruz qalmış teatrın salnaməsi əzəli Azərbaycan torpaqlarındakı həmyerlilərimizin tarixi taleyinin bir parçasıdır. 1989-cu ildən Bakı şəhərində məskunlaşan bu qocaman səhnə kollektivi ötən müddətdə ənənəvi repertuarını rəngarəng mövzularda yeni-yeni əsərlərlə daha da genişləndirmiş və bir sıra yaradıcılıq uğurları qazanmışdır.

1882-ci ilin 2 aprii Azərbaycanın qocaman sənət ocaqlarından biri olan C.Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının tarixinin başlanğıc günüdür. Həmin gündə teatrın kollektivi irəvanlı müəllif M.İsmayılın “Tamahkarlıq düşməni qazanar” adlı vodevili əsasında ərsəyə gələn tamaşanın tamaşaçılarına təqdim olunması ilə peşəkar fəaliyyətə qədəm qoymuşdur. Tamaşa xeyirxahlıq məqsədi ilə, gimnazianın kasıb tələbələrinə maddi dəstək üçün hazırlanmışdır. İlk tamaşanın təsiri, İrəvan mədəni mühitinin inkişaf etməsində və pərvəriş tapmasında, sonradan bütövlükdə Qərbi Azərbaycanın ziyalılar nəslinin yetişməsində və formalaşmasında mühüm rol oynamışdır.

1886-cı ildə böyük maarifçi Firudin bəy Köçərlinin Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirdikdən sonra İrəvan şəhərinə gəlişi ilə isə İrəvan Azərbaycan Teatrı yeni yaradıcılıq mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Bir-birinin ardınca yeni tamaşalar hazırlanmış, sakinlərinin əsas əksəriyyətinin azərbaycanlılardan ibarət olan İrəvan şəhərində aktyor, rejissor məktəbi özünün mükəmməl inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Sonradan İrəvan şəhərinə gəlmiş böyük ədib Cəlil Məmmədquluzadənin də bu teatrın inkişafına böyük təsiri olmuşdur. Daha sonrakı illərdə görkəmli teatr xadimləri H.Ərəblinski, M.A.Əliyev, Ü.Rəcəb, A.M.Şərifzadə və bu kimi bir sıra digər sənət korifeylərinin İrəvan Azərbaycan Teatrının inkişaf etməsinə töhfə vermişlər.

Bütün tarixi boyu başqa millət arasında ən səmərəsiz şəraitdə fəaliyyət göstərən İrəvan Azərbaycan Teatrı ən səmərəli şəraiti olan bir mühitin yaranmasına həmişə çalışmışdır. Yerli hakimiyyət ona, belə şəraitin yaranması üçün heç vaxt imkan verməyə də, teatr öz yaradıcılıq əzmini itirməmişdir. Əksinə, məhz bütün çətinliklərə sinə gərərək, elə ustalıqla çalışmış və elə sənət nümunələri yaratmışdır ki, bu

sını arzu etmiş, buna can-dildən çalışmış və hazırlanan hər bir tamaşanın uğurunu məhz bu teatrın kollektivinin sənət qüdrətinin hökmü ilə ərsəyə gəldiyini etiraf etmişlər.

İrəvan Teatrının səhnəsi Azərbaycanın ən görkəmli teatr xadimləri, mütəfəkkirləri, ədibləri üçün geniş yaradıcılıq meydanı olmuşdur. Onlar xalqımızın maariflənməsi, savadlanması üçün bu səhnənin imkanlarından yetərinə bəhrələnməyi bilmiş, eyni zamanda öz yaradıcılıq imkanlarını nümayiş etdirmişlər.

yaradıcılıq həyatı İrəvan Teatrının sənətkarları tərəfindən elə təəssübkeşliklə qorunub-saxlanılmışdır.

Teatrı yaradan və yaşadan sənətkarların ən gərgin situasiyalarda belə göstərdikləri vətənpərvərlik mövqeləri, humanist keyfiyyətləri, xeyirxahlıq missiyaları, dünyəvilik prinsipləri yüksək ideya-peşəkarlıq prinsiplərini ölməyə qoymamışdır. Əksinə, bütün fəaliyyəti boyu özünəməxsus yaradıcılıq ənənələri ilə Azərbaycan teatr sənətinin inkişafına əvəzsiz

özünə mötəbər yer tutmuş, onların müxtəlif mövzuları əhatə edən ən maraqlı əsərləri sənət həyatı tapmışdır.

Bu sənət məbədi həmişə çalışmışdır ki, milli dramaturgiya, o cümlədən, yerli müəlliflərin, yəni Qərbi Azərbaycanlı müəlliflərin əsərləri bu səhnədə özlərinə geniş meydan tapa bilsinlər. Bu teatrın səhnəsi həmişə Azərbaycan dramaturgiyasının inkişafı üçün ən münbit bir məkan kimi özünü ifadə etməyə çalışmışdır. Burada dünya dramaturqlarının sənət nümunələri ilə yanaşı milli dramaturqlarımız-

1935-ci ildə bu sənət ocağına ölməz Azərbaycan dramaturqu Cəfər Cabbarlının adı verilmişdir. 1967-ci ildə teatrımız yenidən bərpa olunmuş və 1969-cu ildən yeni yüksəliş dövrünü yaşamışdır.

1978-ci ildə teatrımızın dövlət statusu almasının 50 illiyinin təntənəli şəkildə qeyd olunmasına qarşı dayanan bədxahlarla teatrın rəhbərliyi ətrafında birləşmiş kollektivin mübarizəsi və bu mübarizəyə böyük dəstək göstərən ümum-milli liderimiz Heydər Əliyevin qəti mövqeyi ilə həmin yubiley gerçəkləşmişdir. Həm İrəvan şəhərində, həm də Bakıda təntənəli şəkildə qeyd olunmuş, kollektivə Azərbaycanın fəxri adları və ali mükafatları verilmişdir.

1989-cu ildə Qərbi Azərbaycandan, öz doğma dədə-baba torpaqlarından didərgin salınan soydaşlarımızla birgə deportasiya olunan İrəvan Azərbaycan Teatrına Xilaskarlıq missiyası ilə, xalqımızın təkidlə tələbinə əsasən siyasi hakimiyyətə qayıdan ulu öndərimiz Heydər Əliyevin yüksək qayğısı ilə 1994-cü ildə müstəqil Azərbaycanda yeni şəraitdə dövlət statusu verilmişdir.

2007-ci ildə ölkə rəhbərimiz möhtərəm İlham Əliyevin ali sərəncamı ilə teatrımızın 125 illiyinin həm Azərbaycan Respublikasında, həm də Türkiyə Cümhuriyyətində böyük təntənə ilə qeyd olunmuş, kollektivimizin bir qrup sənətkarlarına fəxri adlar verilmişdir. Teatrımızın Binəqədi rayonu ərazisində yerləşən böyük bir Mədəniyyət Sarayı ilə təmin olunması, binamızın yüksək səviyyədə təmiri üçün sərəncam verilməsi, davamlı diqqət və qayğı bizim yaradıcılıq stimulumuzu daim yeniləyir və sənətimizə, xalqımıza və dövlətimizə şərəflə xidmət etmək üçün böyük ruh verir. Biz, bütün varlığımızla öz sənət nümunələrimizi məhz həmin ruhdan qidalanaraq ərsəyə gətirməyə çalışacağıq!

Teatrımıza bəxş olunan sevinc hissələrinə, daim göstərilən diqqətə, qayğıya və verilən yüksək dəyəərə görə möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin kollektivimizin sonsuz ehtiramını və minnətdarlığını çatdıraraq deyirik: Cənab Prezident! Sən əsr yarımada milli varlığımızı qorumuş və yaratmış qocaman sənət ocağı kimi İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrı bundan sonra da xalqımıza və müstəqil dövlətimizə ləyaqətlə xidmət edəcək.

İftixar PİRİYEV,
İrəvan Dövlət Azərbaycan
Dram Teatrının direktoru,
Əməkdar mədəniyyət işçisi,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə
doktoru

Milli varlığımızı qorumuş və yaşatmış qocaman sənət ocağı

səhnədə hazırlanan bütün tamaşalar həmişə diqqət çəkmişdir. Hətta erməni müəllifləri hər zaman öz əsərlərinin İrəvan Azərbaycan Teatrının səhnəsində yer alma-

Bu qocaman sənət ocağının qətiyyətli mübarizələrdən keçmiş keşməkeşli tarixi, onun böyük yaradıcılıq qüdrətilə zəngin olan ömür yolu, mükəmməl

töhfələr vermiş, zaman-zaman yetişdirdiyi qüdrətli sənətkarlar – Əli Zeynalov, Ətəyə Əliyeva, İsmayıl Dağıstanlı, Kamil Qubuşov, Kazım Ziya, Rza Əfqanlı, Məmmədsadiq Nuriyev, Həsən Mirzəyev, Yusif Yulduz – Azərbaycanın müxtəlif teatrlarının, xüsusən də ana teatrımız olan hazırkı Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsinin bəzəyinə çevrilmişlər.

İrəvan Azərbaycan Teatrı yarandığı gündən fəaliyyətini çox zəngin repertuar siyasəti ilə formalaşdırmış, dünya dramaturgiyasının ən layiqli incilərinə öz səhnəsində yer ayırmış, həmişə inkişafa doğru istiqamət götürmüşdür. N.Kamalın “Vətən, yaxud Silistrə” (1908), J.B.Molyerin “Zorən təbib” (1909), H.Heynenin “Ölməsur” (1913), R.Z. Lətifbəyovun “Köhnə Türkiyə” (1913), A.Qləbovun “İnqa” (1929), Y.O’Nilin “Çinar altında məhəbbət” (1931), A.Korneyçukun “Polad qartal” (1936), A.Puşkinin “Xəsis cəngavər” (1937), B.Lavrenyovun “Hücum” (1937), U.Şekspirin “Otello” (1938), Ş.Şaminin “Dəmirçi Gavə” (1939), G.Mdivaninin “Vətən namusu” (1939) və s. dünya ədəbiyyatının bu kimi ən nüfuzlu ədiblər şəbəkəsi teatrın səhnəsində

dan M.F.Axundzadənin “Müsjo Jordan və Dərviş Məstəli şah” (1901, 1903, 1904, 1905, 1906), “Hacı Qara” (1934), N.Vəzirovun “Hacı Qəmbər” (1904), “Ev tərbiyəsinin bir şəkli” (1905, 1906, 1908), Ə.Haqverdiyevin “Bəxtsiz cavan” (1909, 1910), “Pəri cadu” (1934), C.Cabbarlının “Aydın” (1928), “Sevil” (1929), Ü.Hacıbəylinin “Məşədi İbad” (1931), “Arşın mal alan” (1933), S.M.Qənizadənin “Axşam səbri xeyir olar” (1931), C.Məmmədquluzadənin “Ölülər” (1932), H.Cavidin “Şeyx Sənan” (1935) və bu kimi Azərbaycanın ən görkəmli nümayəndələrinin layiqli əsərləri özünə şöhrət qazana bilmişdir.

Teatrın tarixində unudulmaz və önəmli günlərdən biri də bu ilin 14 iyul tarixidir. 14 iyul tarixini biz həmişə, xalqımızın fenomen oğlu, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin liderlik missiyasına qədəm qoyduğu tarixi gün kimi, qədirlənlik hissələri ilə qeyd edirik. Bu il də, həmin sevinc hissələrinin təntənəsini yaşadığımız anda, teatrımızın özünə elə bir gün doğdu ki, kollektivimizi ildırım sürəti ilə ağışuna alan fəvqəladə hadisəyə çevrildi. Həmin hadisənin xoş xəbəri sevinc hissələrimizin ikiqat həddə yüksəlməsinə səbəb oldu.

14 iyul bir daha, 140 ili tamam olan C.Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrının yaradıcılıq salnaməsinin səhifələrinə unudulmaz gün olaraq qızıl hərfərlə yazıldı. Bu yazı möhtərəm Prezidentimizin imzası ilə tarixiləşdi.

İnanırıq ki, kollektivimiz üçün 14 və 140 rəqəmlərindəki rəmz, bu sənət ocağının xoşbəxtlik simvolunun işarəsi kimi yaddaşlarımızda özünə həmişəlik yer tutacaqdır. Bundan sonra biz, 14 iyul tarixini iki möhtəşəm hadisənin bünövrə tarixi kimi qeyd edəcəyik; həm ulu öndərimiz Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə yüksəldiyi gün kimi, həm də İrəvan Azərbaycan Teatrının 140 illiyinin təntənəli şəkildə qeyd olunmasını ehtiva edən ali sərəncamın imzalandığı mühüm tarixi hadisə kimi yaşadacağıq.

Belə bir xoş hadisə fonunda, bir anlıq İrəvan Azərbaycan Teatrının uzaq keçmişdən bu günə qədərki yaradıcılıq yoluna nəzər yetirdikdə görürük ki, teatrımızın xoş xatirələrlə yada salınan bir sıra digər tarixi günlər də vardır. Onlardan 1928-ci ili də məmnunluqla yada salırıq. Həmin gün İrəvan Azərbaycan Teatrının dövlət statusu aldığı tarixi gündür.